

SCHOLIEREN OVER BLENDED LEARNING

Scholieren en afstandsleren: een haat - liefde verhouding

Dit advies schrijven we als Vlaamse Scholierenkoepel middenin volle coronacrisis. We doen dit voor scholen die overwegen om afstandsonderwijs vast deel te maken van het curriculum. Je zal er ook nuttige lessen in vinden voor de scholen die door de pandemie gedwongen zijn tot afstandsonderwijs. We willen scholen helpen het beter te doen.

In 2020 werden heel wat leerlingen en leerkrachten voor het eerst geconfronteerd met afstandsonderwijs. De snelheid en onvrijwilligheid waarmee de scholen toen abrupt moesten schakelen, zorgde dat heel wat onder hen negatieve herinneringen hebben aan leren op afstand. Als Vlaamse Scholierenkoepel hoorden wij tussen de frustraties ook dat leerlingen bepaalde voordelen zien in dat afstandsleren, als het goed en met mate wordt ingericht.¹ Niet alleen leerlingen, maar ook enkele scholen zien tijdens de periode van voltijds en verplicht afstandsonderwijs in maart en juni potentieel in het leren op afstand.² In oktober 2020 gingen we met VSK met leerlingen spreken op vier scholen die er in september bewust en vrijwillig voor kozen om dat schooljaar elke week één (halve) dag afstandsonderwijs in te richten.³ De inzichten uit deze gesprekken combineren we met de resultaten uit onze bevragingen tussen mei en september 2020 en een gesprek met de leerlingen van een school die door corona noodgedwongen ook afstandsonderwijs moest organiseren.

Dit is geen wetenschappelijk advies. Verwacht ook geen vast recept voor het ideale afstandsonderwijs. Wij luisterden naar de ervaringen van leerlingen en brengen hun perspectief in op dit nieuwe, actuele thema. In gesprekken met leerlingen uit de 3e graad kwamen steeds deze drie vragen aan bod: wat vind je goed aan het afstandsonderwijs op je school? Wat vind je minder goed? En wat zou het nog een beetje beter maken? We luisterden naar alle stemmen in het debat - ook naar wie afstandsonderwijs maar niets vindt - en formuleerden van daaruit in dit advies kansen, sterktes, risico's en zwaktes die leren op afstand met zich meebrengen.

Het spreekt voor zich dat het recht op leren altijd en voor iedereen gegarandeerd moet worden. De scholen die we bezochten, zorgden ervoor dat de basisvoorwaarden voor afstandsonderwijs voor hun leraren en leerlingen vervuld waren. De crisis heeft duidelijk

---

¹ <https://www.scholierenkoepel.be/artikels/rapport-bevraging-bij-scholieren-over-de-heropstart-van-de-lessen>
<https://www.scholierenkoepel.be/artikels/rapport-bevraging-hoe-kijken-leerlingen-naar-het-afsluiten-van-dit-rare-schooljaar>
<https://www.scholierenkoepel.be/artikels/rapport-bevraging-welke-lessen-trekken-scholieren-uit-de-periode-van-afstandsonderwijs>
<https://www.scholierenkoepel.be/artikels/hoe-was-de-start-van-het-schooljaar-voor-leerlingen>

² In onze bevraging tussen midden september en 5 oktober geeft 5% van de respondenten aan dat ze in het schooljaar 2020-2021 een mix van contactonderwijs en afstandsonderwijs krijgen.

³ Die vorm van onderwijs waarin een beperkt aandeel onderwijs op afstand gecombineerd wordt met contactonderwijs, vatten we in dit advies onder de noemer 'blended learning'.

gemaakt dat voltijds digitaal onderwijs niet werkt voor leerlingen en leerkrachten. School is meer dan leren alleen. Het sociale aspect van naar school gaan, de informele momenten en het persoonlijk contact werden enorm gemist. Wij pleiten dan ook in geen geval voor voltijds afstandsonderwijs, maar verkennen het concept van blended learning waarbij leerlingen een beperkt deel van hun onderwijs op afstand krijgen.

Advies op een halve pagina

Voor wie zichzelf weinig leestijd gunt, vatten we hier kort onze bevindingen samen.

Veel leerlingen waren in september 2020 enthousiast om de voordelen die beperkt afstandsonderwijs heeft te behouden in het secundair onderwijs. Goed afstandsonderwijs is niet vanzelfsprekend. Dat merkten we in 2019-2020 en 2020-2021. Daarom een eerste vuistregel: **betrek je leerlingen van bij de start** met je blended learning plannen, op klas- en op schoolniveau. Scholieren hebben heel wat ervaring met afstandsonderwijs en weten ondertussen wat goed en minder goed werkt. Hetzelfde geldt voor ouders en leerkrachten: je hebt alle partijen nodig om van afstandsonderwijs een gedragen schoolproject te maken.

Leerlingen vragen vooral om tijdens het afstandsonderwijs zelf over hun tijd te kunnen beslissen. **Afstandsonderwijs zonder verhoogde autonomie heeft geen zin** voor de leerlingen. Leerlingen waarderen autonomie. Zij vragen aan de school om hen de nodige competenties te leren die daarvoor nodig zijn.

Om te leren hebben zij **nood aan variatie** in werkvormen en opdrachten, **interactie** met leerkrachten en leerlingen en vooral aan **feedback** van leerkrachten. Daarvoor zijn er goede vakoverstijgende afspraken nodig over de haalbaarheid en de organisatie van de dag afstandsonderwijs (voor leerlingen en leerkrachten).

Digitaal leren vereist **digitale competenties** van leerkrachten en leerlingen én de nodige hardware en software zodat geen enkele leerling uitgesloten wordt van het leerproces. We vragen samen met verschillende onderwijspartners in de VLOR om hier structureel op in te zetten en werk te maken van digitale inclusie.⁴

---

⁴ <https://www.vlor.be/adviezen/voluit-voor-weerbaar-onderwijs>

Wat hebben leerlingen nodig om van afstandsonderwijs een succes te maken?

Dankzij de vele experimenten, gedwongen of gekozen, met afstandsonderwijs hebben heel wat leerlingen ervaren wat wel en niet goed werkt. Om van afstandsonderwijs een succesverhaal te maken, moet je als school volgens leerlingen op het volgende letten.

1. Autonomie

Geef autonomie aan leerlingen en vergroot hun motivatie

“Je dagplanning bepalen is tof, ik hou van de zelfstandigheid.”

Autonomie is voor leerlingen zonder twijfel het grootste voordeel van afstandsonderwijs. Alle leerlingen die we spraken ervaren dankzij hun dag afstandsonderwijs meer vrijheid in hun eigen planning en meer zelfstandigheid bij hun leerproces. Dat is ook geen verrassing. Psychologisch onderzoek leert ons al decennia dat autonomie cruciaal is voor het welbevinden en de motivatie van mensen.⁵ En het is die autonomie die te vaak ontbreekt in het strakke ritme van een schooldag. De dag thuis kan bijvoorbeeld een rustpunt in de week brengen. Sommige leerlingen geven aan dat ze zich uitgeruster voelen, nu ze een dag afstandsonderwijs hebben.

“Het afstandsonderwijs op woensdag brengt echt veel rust in de week. Het is even een “break” in de drukke schoolweek, en het is het ideale moment om eens uit te slapen.”

Met afstandsonderwijs komen leerlingen één dag los van de schoolbel. Ze kunnen hun dag zelf indelen, eens wat langer slapen, zelf pauzes inlassen, hun werk zelf plannen en organiseren los van het ritme van 50 minuten, ... Leerlingen ervaren ook een voordeel dat veel volwassenen zien bij het telewerken: de uitgespaarde verplaatsingstijd geeft nieuwe mogelijkheden. Die kan je gebruiken om te sporten, te leren of uit te slapen.

Om echt autonomie te kunnen ervaren op de dag afstandsonderwijs, komen scholen dan ook best los van de lesdag in lessen. Leerlingen hebben graag dat taken en lessen op tijd worden meegedeeld, zodat ze hun werk kunnen inplannen. Die opdrachten krijgen ze graag langer op voorhand, en niet bv. om tegen het einde van de dag of les te maken. Al zijn te veel vrijheid en te ruime deadlines ook een risico. De leerling heeft nood aan structuur, een kader, waarbinnen vrijheid kan. Ze vragen langere deadlines, hulp bij het plannen, opvolging en kleinere tussenresultaten om het overzicht niet te verliezen.

Maak werk van zelfredzaamheid

Thuis is er meer afleiding voor leerlingen en weinig controle door anderen. De schooldag is ook minder afgebakend als je thuis voor school werkt. Thuis is er gelukkig geen schoolbel en

---

⁵ Vansteenkiste, M., & Soenens, B. (2015). *Vitamines voor groei: ontwikkeling voeden vanuit de Zelf-Determinatie theorie*. Acco Uitgeverij

dat is wel even wennen. Leerlingen moeten terug leren wat hun 'school-life balance' is. Ook voor werknemers die thuiswerken is dat vaak een moeilijke evenwichtsoefening.

Jezelf motiveren om aan de slag te gaan, is niet evident. Dat vraagt heel wat zelfredzaamheid: zorg dat je mee bent met de leerstof, geef het op tijd aan als het niet lukt, schat in hoelang je aan iets gaat werken, bewaak je deadlines, ... Omgaan met vrijheid en afstandsonderwijs vraagt heel wat competenties. En al die verantwoordelijkheid kan bij leerlingen zorgen voor stress, demotivatie, spieken, ... Zeker als de werkdruk te hoog is en de taken zinloos lijken. Dit zijn zeer belangrijke redenen voor leerkrachten en scholen om voorzichtig te zijn als het gaat over afstandsonderwijs.

"Ik vind het erg stresserend, want je moet dat afkrijgen. Je moet zelf zorgen dat dat allemaal af is. Ik ben meer opgejaagd. Op school is het gewoon om 12u klaar"

Werken aan de zelfredzaamheid van leerlingen en inzetten op planningsvaardigheden, zeker bij leerlingen die aangeven dat ze daar moeite mee hebben, is dus zeer belangrijk voor het slagen van afstandsonderwijs.

Benut de ervaringen van leerlingen

Als leerkracht ben je bij afstandsonderwijs minder nabij. Je kan minder snel bijsturen of ingrijpen als het eens mis gaat. En je hebt minder zicht op wat leerlingen thuis doen. Leerkrachten kunnen nog steeds relevante info halen uit de taken die leerlingen maken, maar hebben veel minder zicht op het leerproces van de leerlingen en de omstandigheden eromheen: hoelang werken leerlingen aan een taak, hoeveel hulp hebben ze nodig gehad, met welke vragen zaten ze, hoe hebben ze dat proberen oplossen, ... ? Dat is ook eigen aan die verhoogde verantwoordelijkheid en zelfstandigheid. Leerlingen nemen thuis hun eigen leerproces mee in handen.

Meer nog dan bij contactonderwijs is het dus nodig om echt samen met leerlingen onderwijs te maken. Vraag feedback aan leerlingen, monitor goed hoe het loopt, en benut hun ervaringen om de lessen samen beter te maken. Dat is meer dan eens snel vragen "of het gelukt is". Leerlingen kunnen en willen feedback geven over de lesinhoud, en over de manier van lesgeven bij het afstandsonderwijs. Een veilige context waarin zij hun ervaringen kunnen en mogen delen is daarbij essentieel.

"De leerkrachten vragen na de woensdag altijd hoe de taak verlopen is. Zo proberen ze zich ook zo goed mogelijk aan te passen en eventueel iets aan te passen zoals de tijd."

De kans om iets te veranderen aan je situatie is immers een belangrijk onderdeel van autonomie. Betrek dus leerlingen bij het inrichten, evalueren en bijsturen van je afstandsonderwijs, op klas- en op schoolniveau. Participatie bij een grote wijziging aan het hele schoolmodel gaat best verder dan die ene startvergadering van de schoolraad, en maakt deel uit van een sterk proces. Niet alleen voor leerlingen, maar ook voor leerkrachten en ouders is afstandsonderwijs een ingrijpende verandering. Ook zij moeten betrokken worden om van afstandsonderwijs een gedragen schoolproject te maken.

Enkele praktijkvoorbeelden

In een van de bezochte scholen heeft elke leerling een individueel actieplan dat hen moet gidsen doorheen hun leertraject. De school organiseerde kernklassenraden voor elke klas, met de klastitularis en de leerlingenbegeleiding. Die klassenraad ging aan de slag met de resultaten van een bevraging bij leerlingen, om elke leerling individueel verder te helpen. De school zet ook in elke graad in op leren leren, en maakte recent een switch van een vak 'leren leren' naar het centraal stellen van effectieve leerstrategieën in elke les.⁶

De meeste scholen hielden rekening met leerlingen die extra zorg nodig hebben. Zij worden uitgenodigd op school om daar begeleid zelfstandig te komen werken. De vakleerkrachten zijn dan om beurt aanwezig om te helpen en vragen te beantwoorden. Twee van de bezochte scholen overwogen om hun project beperkt uit te breiden naar de jongere jaren, om de leerlingen beter voor te bereiden op wat hen te wachten staat in de 3e graad. Dat kan door bijvoorbeeld de leerlingen van de 2de graad begeleid zelfstandig werk op school te laten doen.

Een van de scholen werkt met [feedbackgesprekken](#). De directeur zit er elke maand digitaal samen met de klasverantwoordelijken van het 5de en het 6de jaar om na te gaan wat er goed loopt, en wat er nog bijgestuurd moet worden.

Een andere school vertrok bij het vormgeven van het afstandsonderwijs van de input van leerlingen en leerkrachten. Een evaluatie van het afstandsonderwijs tussen maart en juni leverde heel wat interessante ideeën op voor de dag afstandsonderwijs die ze wilden verankeren. Zo werd het al snel duidelijk dat zowel leerkrachten en leerlingen vooral nood hadden aan helderheid en duidelijkheid. Inhoudelijk kiezen de leerkrachten zelf hoe ze het aanpakken, maar elke leerkracht hanteert er dezelfde vaste deadline en gebruikt hetzelfde sjabloon om taken te communiceren naar leerlingen toe. [Met regelmatige bevragingen monitort de school hoe het afstandsonderwijs verloopt](#).

Leerkrachten die willen nagaan of leerlingen tevreden zijn over de manier waarop zij het afstandsleren invullen, kunnen natuurlijk ook aan de slag met [de feedbacktool van VSK](#). Met de handleiding erbij creëer je als leerkracht een goede en veilige context om feedback te vragen, en koppel je op een zinvolle manier terug naar je leerlingen.

2. Ondersteuning door leerkrachten

Geef leerlingen feedback om het meeste uit leerkanalen te halen

“We krijgen een video doorgestuurd en we vullen de cursus in, en dat is het dan. De leerkracht gaat ervan uit dat we alles snappen en komt er niet meer echt op terug.”

Kregen de leerlingen tijdens het afstandsonderwijs een beter zicht op hun leerproces? Een deel van de bevragingen antwoordt resoluut nee. Leerlingen vragen expliciet feedback met uitleg wat ze goed deden en tips om het volgende keer beter te doen. Leerlingen die niet gewoon een punt, maar echt feedback krijgen, ervaren dat als motiverend. Dat kan voor hen bijvoorbeeld via een bericht op smartschool of extra uitleg bij een punt. Ook punten op inzet vinden verschillende leerlingen motiverend.

⁶ <https://www.klasse.be/251719/leerstrategieen-in-elke-les/>

“Je krijgt de kans om het eerst zelf te verwerken, maar op een later moment krijg je wel persoonlijke feedback. Dat zorgt voor motivatie.”

De kracht van blended learning zit voor leerlingen in de verbinding tussen wat ze op school en thuis leren. Te vaak wordt het afstandsonderwijs gezien als iets dat los, ‘op afstand’ staat. Een leerkracht die klassikaal feedback of aanvullingen geeft op een online opdracht, creëert een meerwaarde. Leerlingen merken op dat moment beter of ze mee zijn met de leerstof. Deze verbinding helpt hen ook om de zin van een opdracht in te zien. Zorg dus voor goede opvolging in de klas en voldoende feedback, zodat leerlingen de beste leerervaring halen uit het werk dat ze zelfstandig doen op de dag afstandsonderwijs.

Zorg voor interactie tussen leerkracht en leerling

Leerlingen willen vragen kunnen stellen, zeker bij moeilijke en nieuwe leerstof. Sommige leerlingen missen bij afstandsonderwijs de nabijheid van de leerkracht. De hulp die ze online van klasgenoten krijgen vinden ze niet even waardevol als die van de leerkracht. Ze ervaren drempels om de leerkracht aan te spreken van thuis uit. Tijdens live online lessen is de drempel groter om iets te vragen dan in de klas, en je vraag mailen voelt nogal log aan.

Sommige leerlingen zien een vast moment tijdens het contactonderwijs in de klas om vragen te kunnen stellen ook als een oplossing. Inzetten op laagdrempelige kanalen en manieren om ervoor te zorgen dat leerlingen een hulpvraag kunnen en durven stellen, blijft in ieder geval erg belangrijk bij afstandsonderwijs.

Enkele praktijkvoorbeelden

De bezochte scholen lieten veel vrijheid aan de vakleerkrachten bij de invulling van het afstandsleren. Sommige leerkrachten gaven feedback tijdens de (halve) dag afstandsonderwijs, anderen kwamen in de klas uitdrukkelijk terug op de leerstof of bezorgden de leerlingen achteraf feedback op de opdracht. Er waren leerkrachten die live beschikbaar bleven voor vragen, anderen organiseerden een apart vragenuurtje voor een hele klas, of voor individuele leerlingen.

Leraar Li's vertelt in Klasse hoe zij aan de slag ging met directe feedback in interactieve video's. De directe feedback motiveert leerlingen om actief mee te denken, een terugkoppeling achteraf geeft hen het gevoel dat hun inbreng ertoe doet. Ze experimenteerde ook met vooraf opgenomen feedback bij de nabespreking van een toets. Leerlingen gaan gericht aan de slag met de feedback die voor hen relevant is. Dat werkt niet alleen motiverend, het kost ook minder tijd. “Door individueel te luisteren naar de feedback, zijn ze enkel met zichzelf bezig en krijgen ze veel sneller inzicht in hun eigen fouten.”⁷

⁷ <https://www.klasse.be/250787/deze-werkvormen-werken-echt-in-afstandsonderwijs/>

Andere leerkrachten ontdekten de chat tijdens de live sessies als een laagdrempelig kanaal voor vragen. “Chat geeft een andere klasdynamiek. Stille leerlingen stellen plots wel een vraag of nemen het voortouw.”⁸

3. Een uitdagende en haalbare leeromgeving

Beperk de werkdruk en zorg dat taken haalbaar zijn

Een te hoge taakbelasting voor leerlingen lijkt een valkuil bij afstandsonderwijs. Verschillende leerlingen van de bezochte scholen geven aan dat die werkdruk nog te hoog ligt: heel uitgebreide en vaak diverse taken (soms over nieuwe en ingewikkelde leerstof) waar leerlingen langer aan werken dan voorspeld door de leerkrachten. Van thuis uit zelfstandig aan het werk gaan vinden leerlingen intensief, en op dat vlak toch anders dan een les volgen in de klas. Leerlingen geven aan dat het soms moeilijk is om lang aan een stuk door te werken, en om zich zo lang te concentreren. Onhaalbaar hoge doelen, op vlak van taakniveau en werkdruk, hebben een negatieve impact op de motivatie.

“Het is heel veel. Ik kan dat niet op mijn gemak leren. Dus voor taken van kleine vakken wordt er vaak samengewerkt om op tijd in te dienen. De inhoud van de taak doet er niet toe, enkel of je iets hebt upgeload.”

Het bewaken van de taaklast voor leerlingen gebeurt best op vakniveau én op klasniveau, door een coördinerend leerkracht zoals de titularis. Op het belang van die rol komen we straks nog terug. De combinatie van een dag afstandsonderwijs met extra werk voor andere vakken in contactonderwijs is erg zwaar voor leerlingen. De scholen die op de dag afstandsonderwijs allemaal hoofd- en richtingsvakken plannen, merken ook op dat dit erg belastend is voor leerlingen. Bij het vormgeven van afstandsonderwijs ga je best na welke hoeveelheid en combinatie van vakken haalbaar lijkt.

Op vakniveau maken leerkrachten best een zorgvuldige inschatting van de leerstof en opdrachten waarmee ze leerlingen zelfstandig aan de slag laten gaan. Het helpt leerlingen verder ook bij het plannen als de leerkracht een inschatting maakt van hoelang leerlingen aan iets zullen werken, en dat ook als indicatie meegeeft aan de leerlingen. Inschatten hoelang een leerling gemiddeld aan een taak werkt, blijft wel moeilijk. Leerlingen geven aan dat ze er vaak langer over doen dan leerkrachten denken. Afstandsonderwijs vraagt daarom van het leerkrachtenteam een goede monitoring van de werkdruk en haalbaarheid van de taken. Het is nodig om regelmatig af te stemmen bij leerlingen hoe het loopt en op basis daarvan bij te sturen.

Leerlingen appreciëren het heel erg als leerkrachten regelmatig vragen hoe de opdracht ging. Ze benoemen dat ook als een voordeel van afstandsonderwijs. Ze ervaren bij het afstandsonderwijs meer ruimte voor feedback vanuit de leerlingen (dan bij hun reguliere contactonderwijs) en vinden het fijn om onderwijs zo samen vorm te geven.

⁸ <https://www.klasse.be/222793/online-klasmanagement-ook-digitaal-doen-we-normaal/>

Zorg voor een duidelijke meerwaarde

Leerlingen krijgen graag opdrachten waarvoor zelfstandig werken een expliciete meerwaarde is, en niet gewoon iets dat ze ook in de klas zouden kunnen doen. Het lijkt bij het afstandsonderwijs extra belangrijk dat leerlingen goed weten waarom ze iets doen. Niet onlogisch, want leerlingen moeten zich op de dag afstandsonderwijs immers grotendeels zelf motiveren om met de les of opdracht aan de slag te gaan.

Zorg voor overzicht en duidelijkheid over de vakken heen

De meeste scholen die we bezochten kiezen ervoor om veel vrijheid te geven aan de vakleerkrachten om het afstandsonderwijs zelf vorm te geven. Dat zorgt voor grote verschillen in de ervaringen van de leerlingen. Om afstandsonderwijs te laten werken, verwachten leerlingen coördinatie tussen leerkrachten. Duidelijke afspraken over deze elementen kunnen leerlingen al een heel eind verder helpen:

- Communicatie: waar en wanneer kunnen leerlingen taken terugvinden? Een gestroomlijnde manier van communiceren en één duidelijke plek voor de opdrachten van het afstandsonderwijs.
- Deadlines: wanneer en hoe moeten taken worden ingediend?
- Hulp: waar kunnen leerlingen hulp vinden? Hoe en wanneer zijn leerkrachten bereikbaar voor vragen?
- Feedback: wanneer en hoe krijgen leerlingen feedback op de taken die ze zelfstandig hebben verwerkt?
- Workload: wie behoudt het overzicht? Een coördinerend leerkracht zoals de titularis zorgt ervoor dat de combinatie afstandsonderwijs en contactonderwijs haalbaar blijft, en monitort de workload met leerlingen en leerkrachten. Voorbereiden voor taken en toetsen van andere vakken op andere dagen na een volledige dag zelfstandig werk wordt door leerlingen als erg zwaar ervaren.
- Aanspreekpunt: bij wie kunnen leerlingen terecht? Loopt het niet zo goed of wordt het te veel? Zorg ervoor dat leerlingen een kanaal en een manier hebben om dat op tijd te signaleren, bij de vakleerkracht zelf, een titularis of een leerlingenbegeleider.

Enkele praktijkvoorbeelden

In een van de scholen werken leerkrachten met 'hoffelijkheidsregels'. Dat zijn richtlijnen voor leerkrachten waarin o.a. wordt aangegeven wanneer je een taak best doorgeeft aan leerlingen, en wanneer je hen daarop feedback geeft.

In een andere school communiceren alle leerkrachten via hetzelfde sjabloon over de opdrachten. Daarin staat de opdracht met uitleg, het materiaal dat leerlingen nodig hebben, eventuele hulpmiddelen die ze kunnen gebruiken, de verwachte workload, en hoe de leerkracht eventueel te bereiken is. Elke leerkracht hanteert er ook dezelfde deadlines. Leerkrachten engageren zich om duidelijk te communiceren over de opdrachten tegen maandag 16u. En als er opdrachten moeten ingediend worden, is de deadline altijd woensdagavond 20u.

Die mate van coördinatie veronderstelt uiteraard heel wat inspanningen van het schoolteam. De school in kwestie maakte ruimte voor overleg tussen leerkrachten over de vakken heen, zorgde dat [leerkrachten en leerlingen betrokken werden bij het vormgeven van het afstandsonderwijs](#), en stimuleerde uitwisseling over digitale experimentjes in de klas.

4. De juiste digitale tools

Digitaal afstandsonderwijs opent de deur naar heel wat nieuwe tools en werkvormen. De leerkrachten van de bezochte scholen experimenteren met ingesproken powerpoints, leerpaden, eigen instructievideo's, bookwidgets, ... Leerlingen appreciëren de variatie aan tools op voorwaarde dat die zinvol worden ingezet.⁹ Niet elke tool werkt voor alles. Het is belangrijk dat leerkrachten de juiste keuze van tools maken, en die afstemmen op de doelen: welke leerstof en opdrachten lenen zich tot klassikaal, of net individueel werken, en wanneer bieden video's, live lessen, taken, ... een meerwaarde? Wij raden aan om te durven experimenteren en vooral om de geteste werkvormen te evalueren met de leerlingen.

“De video's van wiskunde zijn heel goed, beter dan de live les. Die waren eerst te lang. We hebben dat gezegd, en ze heeft dat meteen aangepast.”

Over de vorm moet de leraar niet te zenuwachtig zijn. Voor leerlingen primeert nog altijd de inhoud. De uitleg moet goed zijn. Om te leren hebben leerlingen graag voldoende variatie in werkvormen en opdrachten, waarbij er ook interactie met leerkrachten en leerlingen kan zijn. Werkvormen die het mogelijk maken om helemaal op je eigen tempo te werken (zoals instructievideo's) vinden leerlingen erg handig. Je kan de uitleg pauzeren, even terugspoelen en later nog eens opnieuw bekijken. Voor sommigen is dit zelfs beter dan live lessen volgen, maar daar zijn de leerlingen die we spraken het niet onderling eens. Waar wel consensus over is: zeven opeenvolgende online live lessen zijn altijd te veel.

Door al dat experimenteren worden leerlingen (en hun leerkrachten) ook digitaal vaardiger. Ook dat wordt door leerlingen erkend als een van de voordelen van afstandsonderwijs. Leerlingen geven aan dat ze met nieuwe programma's hebben leren werken, en dat ze ook meer hebben leren uitzoeken hoe ze digitaal aan de slag kunnen. Vooral dat laatste is een belangrijke competentie. Leerlingen verwachten ook dat leerkrachten hen hierbij kunnen helpen. Samen met de VLOR vragen we daarom om blijvend in te zetten op opleiding, competentiebevordering en professionalisering van leraren.¹⁰ De uitdaging van blended learning ligt erin om contactonderwijs en afstandsonderwijs goed op mekaar af te stemmen en de voordelen van de beide vormen volop te benutten.

---

⁹ Dat kwam ook in het memorandum dat we in mei 2019 lanceerden sterk naar voren. Leerlingen zijn vragende partij om nieuwe media verder te integreren in het schoolgebeuren, maar dat moet wel op een zinvolle manier gebeuren. (<https://www.stemvanscholieren.be/scholen-zijn-mee-met-de-tijd>)

¹⁰ <https://www.vlor.be/adviezen/voorwaarden-voor-succesvolle-ict-integratie-onderwijs>

Tot slot

De gesprekken met leerlingen leren ons dat de school een uitdagende (maar haalbare) leeromgeving moet bieden, waarin leerlingen autonomie ervaren, ondersteuning krijgen van leerkrachten en van elkaar en waarin de juiste digitale tools een meerwaarde voor het leerproces betekenen. Zo krijg je gemotiveerde leerlingen die bijleren. We hopen dat deze vier principes leerkrachten en directies die dit lezen een houvast kunnen bieden voor het afstandsonderwijs op hun school. Maar bovenal moedigen we hen aan om met hun eigen leerlingen, op hun eigen school, aan de slag te gaan, en samen met hen het onderwijs dat voor hen werkt vorm te geven.

We bedanken de leerlingen, leerkrachten en directies van Don Bosco Genk, Sint-Andreaslyceum Sint-Kruis (SASK) in Brugge, Sint-Franciscuscollege in Heusden-Zolder, Sint-Jan Berchmansinstituut in Zonhoven en Provil in Lommel, om ons in zo'n spannend jaar over hun schouder te laten meekijken en openhartig met ons in gesprek te gaan. We wensen hen veel succes met de verderzetting van hun projecten.